

Àrea Metropolitana de Barcelona
Carrer 62, nº 16-18, edifici A, 2ª pl
Zona Franca
08040 Barcelona

Assumpte: al·legacions al Projecte Bàsic de Restauració de les Zones III i IV del dipòsit controlat de la Vall de Joan (tm Begues)

Els/les sotasignants: Elicinia Fierro Milà, amb DNI nº 53.311.059A com a secretària i en representació del Centre d'Estudis Beguetans, entitat amb domicili social a Cal Pere Vell, carrer Major 14, de Begues (CP 08859), i NIF: G61253712, la qual d'acord amb els seus estatuts té entre els seus objectius vetllar per la conservació del patrimoni històric, cultural i natural de Begues; Cristina Sánchez Alonso, amb DNI nº 46.652.004T com a Delegada de SEO/BirdLife a Catalunya, amb seu al c/ Múrcia, 2-8, local 13, de Barcelona (CP 08026), que és l'associació espanyola per a l'estudi i conservació dels ocells i els seus hàbitats i que és representant de "BirdLife International" a Espanya; Angel Losada Mayoral, amb DNI nº 37.631.721G, en representació del Grup Ecologista Quercus, amb NIF G60.949.286; i Josep Mª Comas Aregall, amb DNI nº 77.259.120, vocal de Natura de la Unió Muntanyenca Eramprunyà (UME), amb seu social al carrer Salvador Lluç 6, de Gavà (CP 08850) i NIF G58.809.120, assabentats/des de que es troba en període d'exposició pública el Projecte Bàsic de Restauració de les Zones III i IV del dipòsit controlat de la Vall de Joan (tm Begues) elaborat per l'AMB, formulen les següents

Reflexions preliminars

El projecte sotmès a exposició pública respon a la voluntat d'aprovar un nou projecte de restauració de les zones 3 i 4 del anomenat "Dipòsit controlat de la Vall d'en Joan", popularment conegut com "abocador del Garraf", amb la finalitat de que sigui més econòmic i en conseqüència més viable la seva execució en un termini breu. Manté tanmateix com a objectius:

- 1r. La implantació de les millors solucions tècniques de clausura i segellat.
- 2n. La integració del dipòsit en l'àmbit del Parc del Garraf utilitzant els mosaics agroforestals per a potenciar la successió dels ecosistemes cap a una estabilització i naturalització finals.
- 3r. Potenciar el caràcter d'espai lliure o parc metropolità.

Atès que aquest projecte és el que definirà el paisatge i les característiques definitives

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begues

de l'espai un cop restaurat i que per tant tindrà unes afectacions molt importants respecte la biodiversitat del Parc del Garraf, considerem necessari presentar una sèrie d'alternatives destinades a millorar els aspectes ambientals que considerem que estan mal plantejats, sense que alhora suposi un encariment del projecte, cosa que dificultaria la seva implantació, sinó més aviat al contrari. Tanmateix, es tracta d'una àrea força extensa (448.735m²) situada al cor del massís (al peu de la Morella, el cim culminant del Parc), pel que la importància relativa del mateix en relació al massís és molt elevada. Atès que de cara a la preservació i recuperació de la biodiversitat considerem que el projecte conté molts defectes i mancances, les relacionem a continuació alhora que exposem algunes reflexions al respecte.

Respecte el títol

D'entrada, i abans d'entrar en els aspectes naturals del projecte, volem cridar l'atenció respecte el primer error que no és altre que el propi títol del projecte, el qual no respecta la toponímia local i tradicional del indret on s'ubica l'abocador. En aquest sentit, el nom de "Vall d'en Joan" que se li dona al projecte no és correcte, doncs el topònim original des d'almenys el s.XIII i encara vigent al s.XXI és "Vall de Joan". Cal indicar a més que el mas Vall de Joan ja apareix documentat l'any 1290 a l'Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà (Sanauja 1994), pel que també és incorrecte l'esment que es fa al projecte segons el qual és un mas del s.XVI.

Respecte l'objectiu d'integració a l'espai natural

En els objectius 2n i 3r es fa palesa una contradicció inexcusable, doncs mentre el 2n parla acertadament d'integrar l'espai dins del Parc Natural del Garraf, el 3r parla de potenciar-lo com a Parc Metropolità. Sembla que els autors desconeguin que l'abocador es troba dins d'un espai natural d'extraordinari interès ecològic que ha fet no tan sols que fos declarat Parc l'any 1987, sinó que sigui un espai inclòs al Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya (PEIN) des de l'any 1991, una Zona d'Especial Protecció per les Aus (ZEPA) inclosa a la xarxa Natura 2000 des de l'any 2006, un Lloc d'Interès Comunitari (LIC) també inclòs a l'europea xarxa Natura 2000, i un espai inclòs al Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya (Geozona 348). Els valors naturals que impliquen totes aquestes classificacions i proteccions –pràcticament obviades en el projecte– són totalment incompatibles amb l'objectiu de potenciar l'espai com a "parc metropolità" com es proposa potenciar com a objectiu 3r, una figura que es pròpia d'espais pràcticament urbans, espais sotmesos a un nivell de presència humana que posaria en perill la preservació dels seus valors naturals. Justament la gran proximitat d'aquest espai natural (que ha conservat bona part dels seus valors gràcies a la notable inaccessibilitat del massís) a la zona més poblada del país, fa que aquest

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begües

espai sigui extraordinàriament vulnerable i que justament calgui vetllar per a minimitzar el seu impacte.

Sobta i clama al cel tanmateix que dins l'equip pluridisciplinar que ha redactat el projecte (format segons el projecte per arquitectes, paisatgistes, geòlegs i enginyers agrícoles i mediambientals) no figurin biòlegs, ambientòlegs o naturalistes. La mancança d'especialistes en la biologia i ecologia de les espècies de fauna i flora la trobem injustificable en un projecte d'aquest abast situat dins d'un espai natural protegit per diverses figures i normatives ambientals. D'altra banda, els extraordinaris valors naturals (geològics, botànics i faunístics) d'aquest espai i l'existència d'altres administracions competents en la gestió dels mateixos (especialment dels espais el PEIN i la XN2000), com és ara el Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya, exigeixen que el projecte sigui informat de forma vinculant per les mateixes, concretament per la Subdirecció General de Biodiversitat i Medi Natural, cosa que no ens consta que s'hagi efectuat. Igualment tampoc ens consta que s'hagin tingut en compte les recomanacions del Parc del Garraf, principal gestor d'aquest espai natural, òrgan que tanmateix hauria d'assumir la gestió futura de la vall. És inadmissible que s'elabori i aprovi el projecte de restauració de l'abocador d'esqueses a l'òrgan gestor de l'espai protegit on es troba. Per què és evident que segons el tipus de restauració que es faci el resultat podrà ser favorable o contrari a la preservació dels valors naturals d'aquest espai protegit. I vist com està plantejat el projecte, bascula clarament per la segona opció.

El projecte vol potenciar la recuperació de la vegetació natural a través d'un procés inicial de creació d'un mosaic agroforestal, i a l'efecte a curt termini preveu actuar sobre tota la superfície amb aquest objectiu. Però si el destí final que a llarg termini es vol donar a l'abocador és que derivi cap a una zona plenament forestal tal com ja est+à derivant la zona restaurada, per un costat aquest paisatge no s'ajusta a l'estat que tenia anteriorment a la creació de l'abocador (havia una màquia sobre terreny rocós, càrstic i escarpat), ja que en desenvolupar-se sobre terrenys suaus no rocosos a la llarga es formaria una massa forestal tancada i més o menys uniforme. Per un altre costat, en cap cas el projecte analitza amb profunditat quin és el destí desitjable de cara a recuperar la biodiversitat de la vall i del massís. En aquet sentit, a conseqüència de l'abandó de les activitats tradicionals que durant segles han mantingut una vegetació oberta sobre sòl rocós (la ramaderia, l'extracció de llenya i carbó per a consum propi o industrial, l'agricultura de subsistència...), i també la disminució de la freqüència i l'impacte dels incendis forestals, ha comportat que la vegetació s'estigui tancant a tot el massís a un nivell que fa que la fauna d'espais oberts que sempre ha viscut i ha caracteritzat i singularitzat aquest massís estigui desapareixent. Sorprenentment però, un cop clausurat l'abocador l'evolució natural que el terreny ha

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begües

adquirit sense cap actuació a l'efecte, junt amb l'acció de pasturatge que està duent a terme un ramat de cabres semiassilvestrat, han fet que es desenvolupin unes pastures que actualment ja estan aollint a moltes d'aquestes espècies pròpies d'espais oberts que estaven desapareixent de la resta del massís i en general de Catalunya.

Totes d'aquestes espècies –protegides i sovint amenaçades- de fet han estat declarades com a espècies de conservació prioritària en el “*Pla de Conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat del Parc del Garraf i d'Olèrdola*”, el qual no s'esmenta en el projecte (probablement perquè és posterior a la redacció del mateix), però que ara cal atendre amb la màxima atenció. Tampoc no s'esmenta el document elaborat l'any 2013 (i per tant disponible en aquella data) per M. Anton i S.Herrando de l'ICO: “*Prioritats de conservació dels Ocells als Parcs del Garraf i de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Institut Català d'Ornitologia. Barcelona*”, ni l'interessantíssim document també disponible en aquella data elaborat pels guardes del Parc del Garraf “*Seguiment dels ocells de l'abocador de Gavà -2015-*”, els objectius del qual eren justament determinar la diferent resposta de l'avifauna –i en especial de les espècies prioritàries i els seus hàbitats- a les zones restaurades i no restaurades, i l'aportació de propostes d'actuació i gestió futura de l'abocador per a afavorir la seva preservació.

D'acord amb aquest darrer document, les zones ja restaurades són especialment seleccionades per la merla, la bosqueta vulgar, el tallarol capnegre i el rossinyol, així com també hi són especialment presents la cadenera, el gratapalles, el gafarró, el passerell i el papamosques gris, totes elles espècies que malgrat el seu interès podem considerar com a quasi banals atès que són característiques d'hàbitats enjardinats (algunes són presents fins i tot en ambients urbans de les grans ciutats) o de mosaic agroforestal, i que en cap cas són representatives ni característiques de la fauna més destacable del Garraf. En canvi, les zones no restaurades (és a dir, les zones de l'àmbit de la fase 4 que ara es vol restaurar), han estat especialment seleccionades pel còlit ros, el bitxac comú, el cruixidell i la cogullada fosca, alhora que hi destaca la presència de la merla roquera, el botxí meridional, el tallarol trencamates, el trobat, el trist, el verdum i el pardal comú, i en menor mesura l'hortolà i la tallareta cuallarga. La gran majoria d'aquestes espècies són justament les de conservació prioritària al Parc, tant pel seu estatus local i global desfavorable (algunes es consideren amenaçades a tot Catalunya i fins i tot a la península ibèrica i a Europa i per tant la seva conservació té importància a nivell supralocal), com per ser les espècies tradicionalment més característiques i representatives del massís de Garraf. A més, hi destaca la presència de 3 depredadors indicadors de l'existència d'una rica biodiversitat i d'una densitat de preses important, tant pel que fa a invertebrats (ja s'està detectant un interessant increment d'aquests, especialment papallones i ortòpters) com a vertebrats de mida mitjana: el xoriguer, el duc (no observat en l'estudi pel seu comportament nocturn però

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begües

que sabem que nia a la mateixa vall i que sens dubte caça a l'abocador) i l'àliga cuabarrada. Referent a aquesta darrera -una espècie catalogada com a amenaçada a tot l'Estat i que és considerada espècie prioritària de la ZEPA-, una de les parelles reproductores del Parc del Garraf té a l'abocador la principal zona de cacera, pel que és una zona vital de la que depèn per a la seva supervivència i reproducció.

Cal destacar també que de forma espontània s'han creat algunes zones inundables que ja estan concentrant altres espècies de gran interès (amfibis, invertebrats...), pel que el projecte ha de contemplar la seva preservació amb les millores necessàries. També s'ha detectat la colonització de la Vall de Joan per part del llangardaix comú (molt amenaçat) i la tortuga mediterrània.

Sorprenentment doncs, sense voler i sense fer cap actuació a l'efecte, s'han afavorit les espècies més característiques i amenaçades del massís, pel que una de les màximes aspiracions que podria tenir el projecte de restauració en matèria de biodiversitat s'està assolint amb excel·lència abans de començar. Davant d'això doncs, és imperiós reconsiderar el projecte actual, ja que de desenvolupar-se com està previst implicaria -per excessiva reforestació i freqüentació- la disminució o desaparició de totes aquestes espècies. Igualment cal destacar que les modificacions que s'haurien d'adoptar en el projecte per a evitar-ho no suposen pas un encariment ni un allargament del mateix, sinó justament tot el contrari, pel que la finalitat per la qual s'ha fet aquest nou projecte (fer ràpida i viable econòmicament la restauració) es veu reforçada.

Respecte l'ús social

El projecte destaca en el seu objectiu 3er la voluntat de potenciar la vall com a espai públic o parc metropolità, constituint.-lo com una porta d'entrada al Parc. Aquest objectiu no té en compte que la pressió humana és un dels factors que causa un major impacte als ecosistemes naturals, pel que la necessitat de garantir un cert ús social ha de contemplar les mesures necessàries per a assegurar que sigui compatible amb la preservació dels valors naturals, i per tant, ha d'ordenar la presència humana per tal que es concentri allà on no farà mal i eviti afectar les zones més sensibles. En aquest sentit, la proposta d'un itinerari o recorregut que serpenteja per la vall no fa altra cosa que estendre l'impacte de la presència humana a tots els racons, a part que no s'ajusta al comportament previsible dels usuaris, la major part dels quals empraran la vall com a zona d'accés al parc i ho faran seguint el comportament excursionista tradicional: seguint els itineraris més lineals i curts possibles, pel que crearan dreceres per a evitar les marrades del camí previst en el projecte. D'aquesta forma es crearia un nou impacte afegit al creat pel camí serpentejant. Un camí amb marrades (que a més ocupa

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begües

més superfície i fragmenta l'espai) només té sentit allà on el pendent és molt gran, que no és el cas de la zona afectada per la fase 4.

Per un altre costat, la creació de miradors suposa conduir i concentrar la gent en determinats punts, pel que cal estudiar amb deteniment on convé posar-los per tal que no tinguin efectes negatius (com seria el cas del mirador 3). En aquest sentit, el primer a tenir en compte és la necessitat de situar-los en zones perifèriques i de fàcil accés. I pel que fa a l'accés des del municipi de Begües, no es considera adequat l'accés previst per Campgràs (tant per la distància respecte el poble com per l'impacte que tindria una entrada important en un dels sectors més valuosos i sensibles de la vall), i en canvi es considera molt més adequat situar-lo a la porta del mirador 2, obrint un petit corriol de tan sols 50 m. de longitud (que si cal es poden allargar per a suavitzar els 20 m de desnivell en relació al coll) que l'enllaci amb el corriol carener de la serra de Can Perers i, a través d'aquest, amb el GR-92 a l'alçada del Coll Sostrell, reduint així en 1,5 km la distància respecte l'entrada per Campgràs (3km si sumem anar i tornar des de Begües). Tot i que aquest nou corriol queda fora l'àmbit del present projecte, pensem que la seva inclusió suposa una millora molt gran per a l'accessibilitat a l'abocador des de Begües i per a la reducció de l'impacte que una major presència humana a la zona de la porta 3 (que es pot mantenir com un simple camí d'entrada sense potenciar-la) tindria sobre la vall. El cost d'obrir-lo tanmateix ha de ser mínim atesa la curta longitud necessària. En relació als miradors 1 i 2, han de tenir la funció de divulgació dels valors ambientals del Parc i d'aquesta vall en concret, pel que cal dotar-los de l'equipament informatiu necessari a l'efecte (plafons...).

Finalment, volem agrair l'esplèndida col·laboració del Parc del Garraf i el seu personal alhora d'aportar-nos els seus estudis i contrastar opinions en relació al projecte, als seus possibles efectes i mancances, col·laboració tanmateix que ja ve de lluny pel fet de ser el CEB una entitat local consultiva del Parc. És gràcies a això que hem pogut fer unes al·legacions molt més riques i complertes en matèria de biodiversitat, la qual cosa repercutirà sens dubte en benefici de tots.

Fetes aquestes reflexions, tot seguit exposem les següents

AL·LEGACIONS:

Primera

Substituir el nom de Vall d'en Joan per Vall de Joan en tot allò que faci referència al abocador i la vall.

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begues

Segona

Que se sol·liciti a la Subdirecció General de Biodiversitat i Medi Natural del DTS un informe vinculant sobre el projecte de restauració atès que és l'administració gestora de la ZEPA, LIC i EIN on es troba el dipòsit, així com al Parc del Garraf per ser el gestor d'aquest espai.

Tercera

Eliminar l'observatori o mirador 3 i qualsevol actuació associada en aquell sector (escultures, etc).

Quarta

Substituir l'itinerari en ziga-zaga per un de lineal similar a la proposta que s'adjunta, i crear un petit sender d'entrada des de Begues per la porta de la carretera de l'abocador i mirador 2 a través del sender que careneja per la serra de can Perers fins enllaçar amb el GR92 al Coll Sostrell. L'accés per la "porta 3" ha de limitar-se a un camí d'entrada/sortida de la vall sense cap actuació que el potenciï.

Cinquena

- a- Modificar el pla de revegetació per tal que es mantingui l'hàbitat herbaci actual, potenciant les pastures i herbassars secs mediterranis com els llistonars, i eliminant qualsevol plantació arbòria.
- b- Preveure la creació de 3 parcel·les fixes de conreu destinades a la fauna (cereals i/o lleguminoses) amb repòs en guaret rotatiu de 3 anys, de forma que cada any hagi una amb sembrat i les altres dues estiguin en repòs d'un i dos anys sense tractaments ni llaurats. Aquestes parcel·les poden estar tant a la zona 4 com a la 3 i 2.
- c- Minimitzar al imprescindible la creació de motes, bancals i terrasses per tal de no trencar el relleu suau, obert i planer seleccionat i necessari per a les espècies faunístiques de pastura.
- d- Distribuir temporalment les fases i actuacions de segellat i rebliment de forma que sempre hagin àmplies àrees alternatives amb l'hàbitat comparable sense afectar, tant pel que fa a pastures com a basses pels amfibis i altra fauna aquàtica (especialment la situada a les coordenades X409526, Y4571830).

Sisena

Mantenir les basses actuals en les condicions necessàries per a la reproducció dels amfibis i per a la sortida segura de la fauna, naturalitzar les existents revegetant els marges que ara tenen lona impermeable (amb gran risc de causar ofegaments a l'a fauna en no poder sortir), i crear-ne de noves.

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begues

Setena

Traspassar la gestió futura del dipòsit/vall al Parc del Garraf, promovent el manteniment de la vegetació oberta i herbàcia amb l'ajut del pasturatge, i si fos necessari, amb gestió directa (desbrossades o cremes controlades), d'acord amb les necessitats que es desprenguin del seguiment de la fauna i vegetació en el futur i atenent a la prioritització d'espècies a preservar.

Vuitena

Mantenir la vall com a refugi de fauna per la caça menor (actualment és zona de seguretat on no es practica la cacera), i potenciar el conill mitjançant la formació de caus o vedrunes.

Mesures compensatòries

Considerem que la reducció del pressupost que impliquen aquestes al·legacions dóna marge a l'aplicació de mesures compensatòries com les esmentades tot seguit, les quals malgrat queden fora l'àmbit d'aquest projecte, convé encabir-les en el mateix atès que no haurà una nova fase on es puguin encabir i atesa la seva vinculació directa amb la gestió i la biodiversitat de la Vall de Joan:

Primera

Recuperar els corrals del mas de la Vall de Joan i/o de Campgràs per a fomentar el pasturatge que al seu torn ha de mantenir la vegetació oberta. A Campgràs hi ha les restes de dos corrals, un situat al mateix camp dins una propietat privada i un altre més a l'est dins dels terrenys comunals de Begues. El primer és de major interès històric, paisatgístic i patrimonial (inclou dues barraques bessones de pedra seca que segons l'arqueòleg territorial de Barcelona poden tenir una gran antiguitat), i seria desitjable que en cas de recuperar-se aquest es dugués a terme una excavació arqueològica del sector, atès que és un jaciment inventariat de gran interès. Creiem que és una bona oportunitat aprofitar aquesta modesta construcció ramadera per recuperar un dels pocs elements construïts que resten dempeus en aquests indrets i que junt amb altres corrals, a finals del segle XIX i principis del segle XX, van tenir una importància cabdal en la economia ramadera del municipi de Begues i el seu entorn immediat (a finals del XIX es comptabilitzaven uns 4.000 caps de bestiar). Creiem que cal recuperar aquest referent històric. Estem en una oportunitat gairebé única on part dels recursos financers per restaurar l'abocador es podrien destinar a recuperar el corral. A més, l'existència, des de fa temps, d'un ramat de cabres amb pasturatge extensiu a l'entorn de la Morella i vinculat a les zones restaurades o no de l'abocador, ho avala.

L'acurada reconstrucció de la edificació hauria de respectar els paràmetres

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begües

paisatgístics el Pla Especial del Espai Natural del Garraf (PENG) i alhora tenir molta cura en els materials a emprar, respectant rigorosament l'estil tradicional local. En aquest sentit el CEB pot aportar informació i documentació.

També caldria buscar formules de gestió per tal que aquest corral i l'ús que se'n faci pugui estar gestionat conjuntament pel Parc i pel municipi de Begues, ja que l'àmbit d'actuació del ramat estaria, en molt bona part dins del seu terme municipal i dins dels extensos terrenys comunals, propietat de l'ajuntament de Begues.

Segona

En aquest mateix entorn extern però immediat a l'abocador, es troba el dolmen de Campgràs, localitzat i excavat fa pocs anys i que seria desitjable restaurar i museitzar.

Tercera

Dotar les línies elèctriques de la vall (inclosa la que va per la carena de l'obaga) de salvaocells per a reduir el risc de col·lisió de les aus.

Signat a Begues el 2 de gener de 2018,

Elicinia Fierro Milà
Centre d'Estudis Beguetans

Cristina Sánchez Alonso
Delegació SEO/BirdLife Catalunya

Josep Mª Comas Aregall
Unió Muntanyenca Eramprunyà UME

Angel Losada Mayoral
Grup Ecologista Quercus

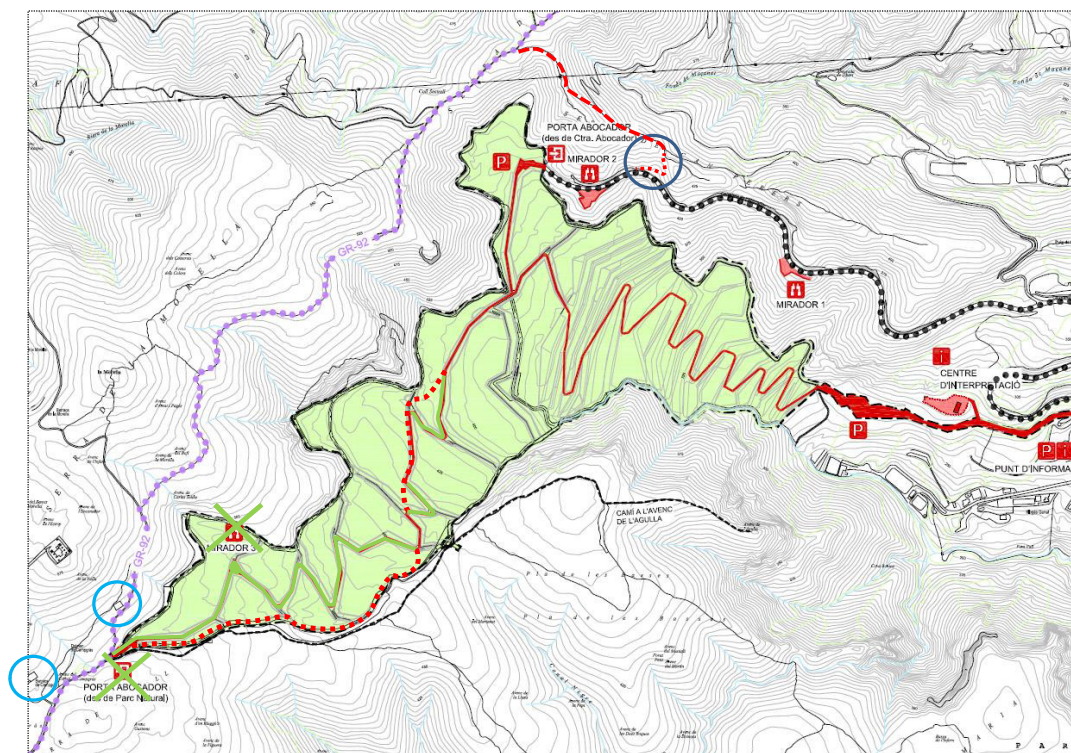
Nota: s'adjunta plànol annex amb propostes de canvis

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS
Cal Pere Vell. Major 14, 08859 - Begues

Plànol ANNEX

..... Nou itinerari proposat — Itinerari ziga-zaga a anul·lar

○ Corral Campgràs

⦿ Nou corriol d'enllaç GR-92 a porta 2